

133

1928 K 944

90.

19.

HYPOMNEMATA POLITICA
De
CIVITATE CONSERVANDA
PRÆSIDE

M CASPARE ALEXANDRI,

publice disputabit

JULIUS ERNESTUS Schröder

in Auditorio minori

ad d. Novembris

Horis pomeridianis

WITTENBERGÆ

Excudebat JOHANNES RÖHNERUS Acad. Typogr.

Anno 1653.

7005

HYPOMNEMATA POLITICA

de

CIVITATE CONSERVANDA.

I.

onservandæ civitati auxilia à Natura petenda sunt & arte. Quia & Natura civitatem condidit, & ars auxit Naturæ imitatrix. Equidem Thomas Hobbius Anglus Element. Philosoph. de cive. c. I. n. II. *Societatis civilis initium à mutuo metu esse*, contendit: sed nullo novo argumento. Itaq; Lactantium eidem Lib. VI. de vero cultu c. X. opponimus. *Urbis condendæ originem atq; causam non unam intulerunt; sed alii eos homines, qui sint ex terra primitus nati, cum per sylvas & campos erraticam degerent vitam, nec ullo inter se sermonis aut juris vinculo cohererent: sed frondes & herbam pro cubilibus; speluncas & antra pro domibus haberent; bestiis & fortioribus animalibus præda fuisse commemorant. Tum eos, qui aut laniati effugerant, aut laniari proximos viderant, admonitos periculi sui, ad alios homines decurrisse; præsidium implorasse; & primo nutibus voluntatem suam significasse; deinde sermonis initia tentasse; ac singulis quibusq; rebus nomina imponendo, paulatim loquendi perfecisse rationem. Cum autem multitudinem ipsam viderent contra bestias esse tutam; oppida capisse munire; vel ut quietem noctis tutam sibi facerent; vel ut*
A 2 *incursi-*

incurfiones atq; impetus beftiarum non pugnando fed obiectis
aggeribus arcerent. O ingenia hominibus indigna, qua has
ineptias protulerunt; miferos atq; miferabiles, qui ftultitiam
fuam literis memoriaq; mandaverunt! Qui cum viderent
mutis quoq; animalibus ingenitam effe rationem vel conveni-
endi vel invicem appetendi, vel periculi fugiendi, vel mali ca-
vendi, vel cubicula fibi & latibula parandi, homines autem
ipfos exiftimaverint non nifi exemplis admoneri ac difcere po-
tuffe quid metuere fibi, quid cavere quid facere deberent;
aut nunquam inter fe conventuros fuiffe, nec loquendi ratio-
nem reperturos, nifi eos beftia comediffent. Hac aliis delira-
vifa funt, (ut fuerunt) dixeruntq; non ferarum laniatus
cauffam fuiffe coeundi, fed ipfam potius humanitatem; itaq;
inter fe congregatos, quod natura hominum folitudinis fugi-
ens & communionis ac focietatis appetens effet. Non magna
inter eos dcep tatio eft; Siquidem cauffa difpares funt, res
eadem eft. Potuit igitur utrumq;, quia non per omnem ter-
ram nati funt homines e terra tanquam ex draconis alicujus
dentibus prefeminati { ut poetæ ferunt } fed unus homo à Deo
factus eft; ab eoq; uno omnis terra humano genere completa
eft; eadem fcilicet ratione, qua rurfus post diluvium; quod
certè negare non poffunt. Nulla igitur in principio facta
eft ejusmodi congregatio; nec unquam fuiffe homines in terra,
qui propter infantiam non loquerentur intelliget, cui ratio
non deeft.

II. Domum civitatis partem, matrimonia confer-
vant & opes. Cæterum penuria mulierum hominis æ-
tatem durabit civitas; penuria opum fame extinguetur
facilè. Illic & dare generum & quærere pulchrum eft.
Plinius Lib. I. Ep. XIV. *Petis ut fratris tui filia profpiciam
maritum: quod merito mihi potiffimum injungis. Scio enim*
quan-

quantopere summum illum virum suspexerim dilexerimq̄.
Nihil est, quod à Te mandari mihi aut majus aut gratius, nihil
quod honestius à me suscipi possit, quam ut eligam juvenem,
ex quo nasci nepotes Aruleno Rustico deceat. Qui quidem
diu quaerendus fuisset, nisi paratus & quasi provisus esset. Mi-
nutius Acilianus. Est illi facies liberalis multo sanguine, multo
rubore suffusa est ingenua totius corporis pulchritudo & qui-
dam Senatorius decor, quæ ego nequaquam arbitror negligèn-
da; debet enim hoc castitati puellarum quasi premium dari.
Nescio an adjiciam, esse patri ejus amplas facultates. nam
cum imaginor vos, quibus quaerimus generum, silendum de fa-
cultatibus puto: quum publicos mores, atq; etiam leges civitatis
intueor, quæ vel imprimis census hominum spectandos arbi-
trantur; ne quidem prætereundum videtur: & sane de po-
steris & his pluribus cogitanti, hic quoq; in conditionibus de-
ligendis ponendus est calculus.

III. Opes non puto, nisi quæ utilitatem rei famili-
ari præstant. Xenophon Lib. V. Memorabil. de Admi-
nistrat. domest. Videris ea facultates appellare, quæcunq;
sunt usui? Omnino ait. Nam quæ nocent, magis esse detrimen-
tum arbitror, quam facultates. At si quis equum emens uti
eo nesciat, sed ab eo delapsus damnum accipiat, nonne facul-
tates ei sunt hic equus? Non; siquidem facultates esse bonum
aliquid necesse est. Ergone solum quidem ei facultates sunt,
qui suo cum detrimento solum colit? Itidem solum esse facul-
tates nego si cum debeat alere, ut esuriamus, efficit. Ergo idem
de ovibus statuendum, si quis propterea, quod ovibus uti nesci-
at, damnum accipiat, ne oves quidem ei facultates esse? mihi
sane non videntur esse, inquit. Ergo Tu, quemadmodum vi-
detur, ea quæ utilitatem habent, facultates esse ducis, quæ ve-
ro noceant minime? Sic est. Eadem igitur illi qui usum eorum

teneat facultates sunt; eundem ignorant non sunt facultates?
Quemadmodum tibi illi, qui canere tibiis egregie norit, fa-
cultates sunt: qui uero nesciat, nihilomagus quam inutilia saxa
nisi eas vendiderit. Rursus scilicet videntur nobis tibiæ, si qui-
dem vendantur facultates esse si non vendantur, sed retinean-
tur ab illis qui usum earum ignorant, haut quaquam. Sanè con-
sentanea ratione, mi Socrates, nostra progreditur oratio,
quando dictum est, ea quæ utilia sint facultates esse. Nam
si tibiæ non vendantur, non sunt facultates, quippe quæ nullam
ad rem utiles sint; venditæ uerò sunt facultates &c.

IV. Modi acquirendi opes, naturales sunt Agricul-
tura, pecuaria, venatoria; atq; in agricultura veteres
coloni præstant; gnari terræ ac soli & suo cœlo sueti.
Columella Lib. I. de Re Rustic. præf. Nam qui se in hac sci-
entia perfectum uolet profiteri, sit oportet rerum natura sa-
gacissimus, declinationum mundi non ignarus ut explora-
tum habeat, quid cuiq; plage conueniat, quid repugnet: sibe-
rum ortus & occasus memoria repetat; imbribus uentisq; im-
minentibus opera inchoet laboremq; frustretur. Cæli & anni
presentes mores intueatur: neq; enim semper eundem, uelut
ex præscripto, habitum gerunt: nec omnibus annis eodem vul-
tu uenit æstas aut hyems: nec pluuium semper est, aut humi-
dus autumnus. Quæ prænoscere sine lumine animi & sine ex-
quisitis disciplinis non quenuquam posse crediderim. Jam
ipsa terræ uarietas, & cuiusq; soli habitus quid nobis neget,
quid promittat, paucorum est discernere: contemplatio uerò
cunctarum in ea Disciplina partium, quando cuiq; contingit,
ut & segetum arationumq; perciperet usum & uarias dissi-
millimasq; terrarum species pernosceret, quarum nonnulla co-
lore, nonnulla qualitate fallunt: atq; in aliis regionibus nigra
terra, quam pullam uocant, ut in Campania, est laudabilis: in
aliis pinguis rubrica melius respondet: quibusdam sicut in A-
frica

*frica Numidia, putres arena fecunditate vel robustissimum
solum vincunt. Quæ omnia pernosse non est nisi ejus,
qui plurima soli sui experimenta fecit. nam, ut recte ait
Celsus proæm. Lib. I. de Medicin. Agricola non disputati-
onibus, sed usu fit.*

V. Artificialis acquirendi modus est Nummaria; quæ nec prorsus contra naturam; nec omnis Fœneraria illicita est. Pecuniæ autem conficiendæ rationem pluribus exemplis docuit Aristoteles Lib. II. de Cura Rei Familiæ. Nos uno alterove, quod ad nostrum institutum faciat, contenti erimus. *Condalus Mausoli præfectus si quando iter per regionem suam facienti sibi afferret aliquis donum ovis aut porci aut vituli, jussit per scripto nomine ejus qui donasset & die, domum abduci & ali donec reverteretur. Ac ubi tempus satis longum abiisse videbatur, repetiit quod ille aluerat, subductis fructus rationibus. Arborum item eminentiam aut procidentium in regias vias vendebat fructus. Militum quoque si qui mortem obierant, copiam efferendi extra portam corpus denario vendebat. Atque hinc simul argentum accipiebat, simul non fallebant eum duces indicio temporis, quo aliquis ex militibus esset mortuus. Lycios etiam cernens capillis gestandis delectari, literas esse dixit allatas regias, quibus capilli ad crimes mitti juberentur. Mandata igitur se habere à Mausolo, ut illi tonderentur. atque promisit si certam summam in capita contribuere vellent, ex Gracia capillos afferendos se esse curaturum. At illi libenter præbuerunt quod postulabat, collectaque est de magna multitudine pecunia copiosa.*

VI. Pagum conservant novæ subinde surrogatæ familiæ; cum antiquæ exhaustæ sunt. C. Tacitus XII. Ann. c. XXV. n. II. *Isdem diebus in numerum patriciorum adscivit Cæsar vetustissimum quemque è Senatu aut quibus*

quibus clari parentes fuerant: paucis jam reliquis familiarum, quas Romulus majorum & L. Brutus minorum gentium appellaverant. Exhausti etiam, quas dictator Caesar Lege Cassia & princeps Augustus Lege Senia sublegere. Latæq; hæc in R. P. munia multo gaudio Censoris inibantur.

VII. Colonia quoq; pagum conservant. Quamquam enim aliæ Romanis deducendarum coloniarum extiterint causæ; de quibus Sículus Flaccus de Conditionibus Agrorum. Colonia inde dictæ sunt, quod populi Romani in ea municipia miserint colonos, vel ad ipsos priores municipiorum populos coercendos, vel ad hostium incursum repellendos. Nos tamen hanc potissimum naturalem arbitramur, qua multitudinem populi longè lateq; spargunt & augent. Nam ut examina apes, sic & coloniarum gentem servant. Itaq; Carolus Sigonius sex causas Coloniarum adfert: 1. ut priores populi coercerentur ut hostes vicini repellerentur 2. plebs urbana exhauriretur 3. stirps tamen Romana augetur 4. Seditioes tollerentur 5. Veterani præmia acciperent. Gellius Lib. XVI. c. XIII. Coloniarum alia necessitudo est; non enim veniunt extrinsecus in civitatem, nec suis radicibus nituntur; sed ex civitate quasi propagatæ sunt, & jura institutaq; omnia populi Romani, non sui arbitrij habent. Quæ tamen conditio quum sit magis obnoxia & minus libera; potior tamen & præstabilior existimatur, propter amplitudinem majestatemq; populi Romani, cujus istæ coloniarum quasi effigies parvæ, simulacraq; esse videntur.

VIII. Annonæ procuratio ad conservandum pagum pertinet; ne dilabatur. Hinc Plinius Lib. XVIII. Nat. Hist. c. III. Cura ea imprimis habita à Senatu Romano statim post Reges ejectos; primum Manium Marcium Ædilem populo frumentum in modios assibus donasse. Sidonius Apollinaris

naris Lib. VI. Ep. XII. *Illud deberi tibi quodam, ut juriscon-*
sulti dicunt, præcipui titulo, ne tuus poterit ire pudor infici-
as, quod post Gothicam depopulationem, post segetes incen-
dio absuntas, peculiari sumtu inopia communi per desolatas
Galias gratuita frumenta misisti; cum tabescentibus fame
populis nimium contulisses, si commercio fuisset species ista,
non munere.

IX. Mercaturæ pagum ditant, monopolia affligunt.
M. Porcius Cato de Re Rustica Lib. I. præf. *Est interdum*
præstare mercaturis rem querere, ni tam periculosum fiet.
Mercatorem autem strenuum studiosumq; rei quærendæ exis-
timo, verum ut supra dixi periculosum & calamitosum.
Procopius Lib. II. Hist. *Joannes zibus Lazis præfectus ab*
Imperatore Justiniano datus, improbè Lazorum res admi-
stravit. Nam salem & alios commeatus Lazis necessarios in
Colchorum terram mercatoribus importare non licebat, neve
aliud inde exportare, sed ipse monopolium tantum factita-
bat, omnibus officinis præfectus erat, omnia solus emens ac
eadem Colchis vendens, non uti mos erat sed uti volebat.

X. Civitati conservandæ inserviunt municipia.
Nam civitas vox juris & muneris est, cujus privilegio
municipia quam maximè censentur, eoq; ad civitatem
accedunt. O nuphrius Panvinius Lib. III. Descript. Imp.
Roman. *Municipiorum autem duo erant genera, quedam*
quæ omnia civitatis privilegia habebant præter suffragij latio-
nem, quedam quæ civitatem ipsam cum suffragio obtinuerant.
Gellius Lib. XVI. c. XII. *Municipes sunt cives Romani ex mu-*
nicipiis suo jure & legibus suis utentes, muneris tantum cum
populo Romano honorarij participes, à quo munere capeffen-
do appellati videntur.

XI. Etiam peregrinorum cura civitati prodest ritè
instituta. Ostendit id Claudius imperator apud C. Ta-
citum

B

citum

citum XI. Ann. c. XXIV. n. II. Majores mei (quorum antiquis-
simus Clausus origine Sabina, simul in civitatem & in fa-
milias patriciorum adscitus est) hortantur, uti paribus con-
siliis Remp. capeffam, transferendo huc quod usquam egregi-
um fuerit. Neq; enim ignoro Julios Alba, Coruncanios Ca-
merio, Portios Tusculo: & ne vetera scrutemur, Etruria Lu-
caniaq; & omni Italia in Senatum accitos. Postremo ipsam
ad Alpes promotam, ut non modo singuli viritim, sed terra
gentesq; in nomen nostrum coalescerent. Tunc solida domi-
quies, & adversus externa floruimus, cum Transpadani in
civitatem recepti, cum specie deductarum per orbem terra le-
gionum, additis provincialium validissimis imperio subven-
tum est. Num panitet Balbos ex Hispania, nec minus insi-
gnes viros è Gallia Narbonensi transivisse? Manent posteri eo-
rum, nec amore in hanc patriam nobis concedunt. c. XXV.
Orationem principis secuto patrum consulto, primi Ædui Se-
natorum in urbe jus adepti sunt.

XII. Asyla civitatem adjuvant aliquando, aliquan-
do nocimento sunt. Livius Lib. I. c. VIII. Locum qui nunc
septus densis sentibus est inter duos lucos Asylum aperit; eò
ex finitimis populis turba omnis, sine discrimine liber an servus
esset, avida novarum rerum perfugit. Idq; primum ad ce-
ptam magnitudinem roboris fuit. De cujus origine Gode-
levæus in Annotatis Livianis. Primum Cadmus dum The-
bas conderet inter Græcos Asylum aperuisse fertur, ad quod fu-
gientes sine discrimine servi aut liberi ab omni pena tuti erant.
Nonnulli a prognatis Herculis Asylum Athenis primò institu-
tum ferunt, ad quod à patribus oppressis confugere fas erat;
de quo Herodotus Lib. II. Post quod in Rheto littore Ajacis
fuit Asylum & in Sigæo Achillis, quorum exemplo Romulus
suum Asylum aperuit ad lucum opacum & vallem inter Capi-
tolum

tolium & arcem. C. Tacitus II. Ann. c. LX. n. II. Cres-
cescebat enim Græcas per urbes licentia atq; impunitas asyla
statuendi. complebantur templa pessimis servitiorum: eodem
subsidio oberati adversum creditores, suspectiq; capitalium
criminum receptabantur. Nec ullum satis validum imperi-
um erat coercendis seditionibus populi, flagitia hominum ut
ceremonias Deum protegentis. Igitur placitum ut mitterent
civitates jura atq; legatos. Et quædam quod falso usurpave-
rant sponte omisere: multa vetustis superstitionibus, aut me-
ritis in populum Romanum fidebant. Magnaq; ejus diei spe-
cies fuit, quo Senatus majorum beneficia, sociorum pacta,
Regum etiam qui ante vim Romanam valuerant decreta, ipso-
rumq; Numinum Religiones introspectit, libero ut quondam
quid firmaret mutaretve.

XIII. Immunitates quoq; & privilegia ad confer-
vandam civitatem faciunt: sed non omnibus nec in o-
mnibus temere concedenda. Ita Schönbornerus de
sua ætate, quales immunitates inquit hodie in exstructione
propugnaculi & novæ urbis Manheimæ inter Rebnum & Ni-
crum omnibus passim ibi Larem fortunarum suarum consti-
tuere volentibus largitur serenissimus Elector Palatinus. Me-
cænas apud Dionem Cassium Lib. LII. In quibus inq; ali-
is omnibus facilius tibi omnes & privatim & publicè parebunt,
si nihil horum ulli præter alios permiseris. Nam inæqualitas
etiam ea quæ bene in unum coaluerunt, dissipat. Itaq; omnino
pati non debes, ut quis horum quicquam à te petat, quod ei
daturus non sis: sed hoc summoperè conari debes, ut nequid
vetitorum poscat quisquam. in oneribus certè immuni-
tates non prosunt ubiq; Hinc idem Mecænas dicto
loco: Pensio imperanda est de omnibus iis quæ aliquem pos-
sessori questum ferunt, vectigaliaq; imperanda omnibus.

Exactores porro ubiq; locorum constituendi sunt, qui singulis
sua functionis temporibus ex omnibus redditibus quantum par
est, exigant.

XIV. Æqualitas pulcherrima civitatis tutela est C.
Tacitus III. Ann. c. XXVI. n. I. *Vetustissimi mortalium, nul-
la adhuc mala libidine, sine probro, scelere, eoque sine pena aut
coercitionibus agebant. neq; premiis opus erat, cum honesta
suo pte ingenio peterentur; & ubi nihil contra morem cupe-
rent, nihil per metum vetabantur. At postquam exui equa-
litas, & pro modestia ac pudore, ambitio & vis incedebat,
provenere dominationes, multosq; apud populos aeterna man-
sere.*

XV. Libertas grata quidem naturaliter & utilis ci-
vitatibus, ab omnibus tamen tolerari non potest. Stra-
bo Lib XII. Geograph. *Cum genus defecisset regium, Ro-
mani ratione federis & inita cum Cappadocibus amicitia iis
permiserunt, ut libere suis viverent legibus. Hi autem mis-
sis Legatis libertatem repudiaverunt, ut quam sibi dicerent
esse intolerabilem: regem sibi dari postulaverunt. Roma-
ni mirari homines esse, qui adeo de libertate animum despon-
dissent, permiserunt eis, ut de ipsorum corpore regem suis
quem vellent crearent suffragiis. Ita rex ab iis factus est
Ariobarzanes.*

XVI. Civitatem maximè servat Religio; Quia
& homines hominibus de vincit, & Deum civitatis par-
tibus adjungit. Livius Lib. I. c. XIX. *Cum omnium
circa finitimorum societate ac federibus junxisset animos
Numa, positis externorum periculorum curis, ne luxuria-
rentur otio animi, quos metus hostium disciplinaq; militaris
continuerat: omnium primum rem ad multitudinem
impe-*

imperitam & illis seculis rudem, efficacissimam, deorum
metum injiciendum ratus est. De quo Dionysius Hali-
carnas. Lib. II. Antiq. Rom. Duae res existimabat Nu-
ma Romanorum rex II. magnopere pertinere ad felicitatem
& incrementum civitatis. Pietatem ante omnia docuit
homines, quod Dii mortalibus omnium bonorum au-
ctores sint & conservatores: deinde justitiam,
per quam concessis divinitus commodis bel-
lorum frui liceat.

B 3

Ad

Præstantissimum ac Pereximium

Dn. JULIUM ERNESTUM
SCHRÔDERUM,

de
CIVITATE CONSERVANDA
disputantem.

Hoc dædalæ Naturæ opus, plenâ domo
Et mille conditum colonis, Civitas,
Defecta præsidio tuas ambit manus,
SCHRODERE, opemq; implorat ægra, nec La-
Figit, nec obsitam amplius munit latus, rem
Ruitura jam nî mente casum fulcias,
Latamq; consilio & suam reddas vicem.

Huc huc ades, notasq; civi subjice
Artes **SCHRÔDERE**, & omne robur explica
Orbis saluti, patriæq; destina spei.
Et civicam pulchrum est mereri lauream:

M. Caspar Alexandri.

Ad

Amicum & Contubernalem addictissimum,

Dn. JULIUM ERNESTUM SCHRÖDERUM
cum de Civitate Conservanda publicè
disputaret.

Quis non applaudat tam dignis ausibus? ecquis
Non voveat Musis plurima fausta tuis?

Conservare studes Civilia commoda mactè,
Et profers, quum jam publica rostra cies.

Quid melius juris studiosum, quæso, decebit?

Quid melius discat, disputet, atq; legat,
Commoda quàm patriæ, quàm commoda Ci-
vibus apta

Quærere? quàm cives sorte beare sua?

Civilem studeas Civis servare salutem,
Sic olim Patriæ Tu Pater esse potes.

*in ulteriorem amicitia testi-
ficationem S.*

Joachimus Ernestus Seidell.

44
Altein v. Conseruandis publicis
BIBLIUM ERISTUM SCHRIBERIM
cum de Conseruanda publicis
libris

His non apparet quod diebus autibus equis
non viderentur plurimas fuisse eius
Conseruandis Civitas commoda in eis
Et propter quod iam publica tollit eis
Quid melius iustitiam eis dedit
Quid melius dedit dicitur angustis
Commoda quam patet quia commoda

Quod non videretur
Civitas hanc Civitas hanc
Sic enim Patet In Parochia hanc
in hanc hanc hanc hanc
hanc hanc hanc hanc hanc

Joschimus Erichus
Erdell

WITTENBERG, Diss., ERG. B. D.,
1. 1612/1667

ULB Halle

3

005 377 20X

nicht verbewerten

W 177

Wilb. Felger
Buchbinderei
Bismarckstr. 8

Farbkarte #13

B.I.G.

9441

90.
19.

A POLITICA
NSERVANDA
DE
ALEXANDRI,
butabit
TUS Schröder
o minori
vembris
ridianis
ERGÆ
NERUS Acad. Typogr.
53.

7005

